

Revízia výdavkov
na politiky trhu práce a sociálne politiky
Návrh opatrení

júl 2017

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

Autori

Útvar hodnoty za peniaze

Štefan Kišš

Peter Hronček

Juraj Mach

Tomáš Sivák

Soňa Slobodníková

Miroslav Štefánik

Inštitút finančnej politiky

Dušan Paur

Opatrenia revízie

Revízia výdavkov na politiky trhu práce a sociálne politiky posúdila výdavky v objeme 3 miliárd eur (3,7 % HDP). Nad rámec revízie navrhuje Útvar hodnoty za peniaze Ministerstva financií SR úsporné opatrenia vo výške 160 mil. eur (0,2 % HDP) ročne. Väčšina opatrení znižuje výdavky na rodinnú politiku, ktorá na Slovensku dosahuje miliardu eur a nie je zameraná na adresnú podporu nízko príjmových domácností. Ušetrené verejné zdroje je zároveň možné použiť na opatrenia zlepšujúce deklarované ciele – zamestnanosť a zníženie chudoby. Súčasťou balíčka sú opatrenia na zlepšenie efektívnosti dôchodkového sporenia.

Revízia výdavkov na politiky trhu práce a sociálne politiky Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny a Sociálnej poisťovne posúdila výdavky v objeme 3,7 % HDP ročne. Cieľom je zvýšiť zamestnanosť a znížiť podiel obyvateľstva ohrozeného chudobou. Revízia sa zameriava na možné zlepšenie účinnosti a adresnosti politik predovšetkým vo výdavkoch na sociálne transfery a poistenie, dôchodky, sociálne služby, politiky zamestnanosti, prevádzku a investície ministerstva, jeho úradov a Sociálnej poisťovne, pri zachovaní úrovne výdavkov podľa Programu stability na roky 2017 až 2020. Revízia neskúma parametrické nastavenie dôchodkov.

Úsporné opatrenia dosahujú 160 mil. eur (0,2 % HDP) ročne. Priestor na úspory existuje najmä v rodinných dávkach (prídavok na dieťa, daňový bonus).

Úsporné opatrenia vytvárajú priestor na zlepšenie zamestnanosti a zníženie chudoby. Vyššie výdavky je v sociálnej oblasti možné smerovať najmä do oblastí citlivých na starnutie obyvateľstva, do dostupnosti detských jasí a na ochranu ohrozených rodín. Revízia identifikuje aj opatrenia zvyšujúce hodnotu v podobe zlepšených ukazovateľov sociálnej inklúzie alebo zamestnanosti, ktoré nevyžadujú dodatočné financie, ako napríklad reforma aktívnych opatrení trhu práce (AOTP) alebo opatrenia v oblasti dôchodkového sporenia.

Tabuľka 1: Navrhované opatrenia (v mil. eur; negatívna úspora = zvýšenie výdavkov alebo zníženie príjmov)

Úspora	Základný scenár						Návrh úspor revízie		
	S2015	S2016	R2017	2018	2019	2020	Ú2018	Ú2019	Ú2020
<i>Opatrenie</i>									
1 Naviazanie hodnoty daňového bonusu na príjem	260	263	264	265	267	271	20	20	20
2 Zníženie veku nároku na daňový bonus	260	263	264	265	267	271	25	26	26
3 Naviazanie hodnoty daňového bonusu na príjem a zníženie veku nároku na daňový bonus (1+2)	260	263	264	265	267	271	45	46	46
4 Zníženie veku nároku na prídavok na dieťa	315	313	315	315	316	319	29	29	30
5 Otcovská rodičovská dovolenka	355	352	364	379	386	396	37	38	39
6 Ročné zúčtovanie sociálnych odvodov	-	-	-	-	-	-	0	0	49
<i>Hodnota</i>									
<i>Opatrenie</i>									
7 Flexibilné čerpanie rodičovského príspevku	355	352	364	379	386	396	-11	-28	-4
8 Rozšírenie ponuky jasí	-	-	-	-	-	-	TBC	TBC	TBC
9 Sociálne štipendia VŠ	21	-	-	-	-	-	-18	-18	-19
10 Sociálne služby*	73	82	83	85	86	88	TBC	TBC	TBC
11 Segmentácia nástrojov AOTP	172	191	190	193	190	172	-	-	-
12 Zvýšenie efektívnosti dôchodkového sporenia	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Pozn.: S – skutočnosť; R – rozpočet; Ú – úspora (záporná hodnota = zvýšenie výdavkov);

TBC – bude doplnené (to be confirmed)

Zdroj: ÚHP

* - Zahŕňa len výdavky MPSVR SR.

Podpora rodiny nie je viazaná na príjem poberateľa, teda v rovnakej miere ju poberajú všetci obyvatelia, bez ohľadu na príjem. (Téma je rozpracovaná v Záverečnej správe revízie výdavkov, graf 49.) Verejné výdavky na rodinné politiky v pomere k HDP sú takmer na úrovni priemeru OECD (graf 56) a ročne dosahujú takmer miliardu eur. Čisto peňažné dávky sú však vyššie ako priemer OECD. Dĺžka poskytovania peňažnej podpory rodiny študujúceho dieťaťa podľa jeho veku je na Slovensku tretia najvyššia v OECD (graf 59). Naopak rozsah poskytnutých služieb (jasle a materské školy) je relatívne nižší.

Obmedzenie príspevkov na podporu rodiny (prídavok na dieťa a daňový bonus) pri vysokopříjmových domácnostiach umožní efektívnejšie využitie verejných financií a realokáciu na identifikované priority:

1. Naviazanie hodnoty daňového bonusu na príjem. Opatrenie navrhuje ponechanie nároku na plnú výšku daňového bonusu po úroveň príjmu vo výške 100-násobku životného minima (19 809 eur ročne v prvom polroku 2017), následne rovnomerné klesanie až po 176,8-násobok životného minima (35 022 eur ročne v prvom polroku 2017). Pri vyššom príjme nárok zaniká. Vyklesávanie bude realizované na rovnakom príjmovom intervale, aký je dnes platný pre nezdaniteľnú časť základu dane na daňovníka.

2. Zníženie veku nároku na daňový bonus. Opatrenie ruší nárok na daňový bonus rodičom dospelých detí (18 a viac rokov) študujúcich na vysokej škole. Zrušenie nároku na daňový bonus bude kompenzované zvýšením sociálnych štipendií pre deti z nízkopříjmových rodín tak, aby nedošlo k obmedzeniu prístupu k vysokoškolskému vzdelávaniu.

3. Naviazanie hodnoty daňového bonusu na príjem spolu so znížením veku nároku na daňový bonus. Opatrenie v sebe spája predchádzajúce dve opatrenia.

4. Zníženie veku nároku na prídavok na dieťa. Návrh ruší nárok na prídavok na dieťa rodičom dospelých detí (18 a viac rokov) študujúcich na vysokej škole. Zrušenie nároku bude kompenzované zvýšením sociálnych štipendií pre deti z nízkopříjmových rodín tak, aby nedošlo k obmedzeniu prístupu k vysokoškolskému vzdelávaniu.

5. Čerpanie rodičovskej dovolenky otcom v trvaní 6 mesiacov zároveň skracuje nárok na rodičovskú dovolenku a príspevok pre matky na 24 mesiacov (30 mesiacov, ak pred tým nepoberali materské). Otcovia majú možnosť čerpať šesť mesiacov rodičovskej dovolenky a príspevku. Opatrenie prispieje k rodovej rovnosti a rovnosti šanci mužov a žien na trhu práce.

Matky s deťmi v nízkom veku vypadávajú z trhu práce. V porovnaní s EÚ Slovensko výrazne zaostáva v zamestnanosti žien vo veku 25 až 35 rokov. Podporované rodičovské voľno – do troch rokov veku dieťaťa – je druhé najdlhšie v OECD, čo sa odráža aj na jednom z najvyšších podielov žien, ktoré možnosť rodičovskej dovolenky využívajú dlhšie ako 12 mesiacov (*Box 11*).

6. Zavedenie ročného zúčtovania sociálnych odvodov predpokladá zavedenie zúčtovania pri súčasných vymeriavacích základoch. Účinnosť zavedenia ročného zúčtovania v sociálnom poistení sa predpokladá od januára 2019, pričom po prvýkrát sa ročné zúčtovanie zrealizuje v roku 2020 za predošlý rok. Odhadovaný pozitívny vplyv na daňové a odvodové príjmy verejnej správy predstavuje zhruba 49 mil. eur, v závislosti od finálneho návrhu a bez nákladov implementácie. Pri súčasnej aktualizácii sociálnych odvodov sa aktuálny vplyv po prvýkrát prejaví až vo výsledku verejných financií za rok 2020 (MF SR, 2017).

Systém sociálneho poistenia by sa mal vyznačovať spravodlivým rozdelením príspevkov do Sociálnej poisťovne. Súčasné nastavenie systému umožňuje vyhnúť sa legálnou formou plateniu sociálnych odvodov z vysokých príjmov kumulovaných do jedného mesiaca. Zavedením ročného zúčtovania sa eliminuje motivácia zámerne kumulovať vysoké odmeny v jednom mesiaci, vďaka čomu bude odvodové zaťaženie práce spravodlivejšie a príjmy štátu vyššie.

7. Flexibilné čerpanie rodičovského príspevku. Zavedenie flexibilnej dĺžky poberania rodičovského príspevku (jednej sumy, ktorú sa rodičia do 3 rokov veku dieťaťa budú môcť rozhodnúť vyčerpať akokoľvek rýchlo) pre rodičov, ktorí poberali materské, zjednoduší mladým rodinám finančné plánovanie a môže pomôcť zmierniť odsun rodičovstva do obdobia so zabezpečeným príjmom.

Politika podpory rodiny si nedáva za úlohu ovplyvňovať pôrodnosť (*graf 60*), jej cieľom je prispieť ku kompenzácii výdavkov spojených s narodením a výchovou dieťaťa. Finančné benefity majú vplyv na načasovanie rodičovstva

(Thévenon a Gauthier, 2011). Rodiny plánujúce rodičovstvo odsúvajú pôrody do vyššieho veku, v období s lepšie zabezpečeným príjmom.

8. Rozšírenie ponuky jasli. V súčasnosti neexistuje prehľad o chýbajúcich kapacitách jasli. Je dôležité identifikovať potrebnú kapacitu a lokality, kde miesta v jasliach najviac chýbajú. Zvýšenie dostupnosti zariadení starostlivosti o deti v nízkom veku je nevyhnutným predpokladom skoršieho návratu matiek na trh práce.

Rozhodnutie či mať alebo nemať deti výrazne ovplyvňujú politiky zjednodušujúce súbeh kariérneho a rodinného života. Medzi takéto opatrenia patrí dostatok predškolských zariadení, legislatíva podporujúca prácu z domu a skrátené pracovné úväzky. Participácia detí vo veku do dvoch rokov v jasliach patrí medzi najnižšie v krajinách OECD a EÚ, keďže v tomto veku prevláda práve domáca starostlivosť. Nízka participácia detí v zariadeniach môže súvisieť s menšou mierou zamestnanosti žien v tejto vekovej skupine (*graf 63*).

9. Zvýšenie sociálnych štipendií pre študentov vysokých škôl. Navrhujeme posilniť systém sociálnych štipendií pre študentov z nízkopríjmových rodín. Opatrenie počíta so zvýšením výdavkov na sociálne štipendiá pre študentov vysokých škôl v objeme, ktorý zodpovedá výnosu zo zrušenia prídavkov na dieťa a daňového bonusu pre študentov VŠ v troch najnižších príjmových deciloch. Otvorenou otázkou z pohľadu revízie výdavkov ostáva umiestnenie kompetencií v oblasti sociálnych štipendií, ktoré sú dnes kompetenciou MŠVVŠ SR. Alternatívou môže byť administrácia sociálnych štipendií na MPSVR SR.

Zvýšenie sociálnych štipendií pre študentov vysokých škôl kompenzuje výpadok príjmu rodiny po zrušení, resp. obmedzení rodinných dávok. Aby nedošlo k obmedzeniu prístupu k vysokoškolskému vzdelaniu detí z nízkopríjmových rodín, bude zvýšená možnosť čerpania sociálnych štipendií. Je tiež dôležité správne nastavenie adresnosti sociálnych štipendií.

10. Sociálne služby boli revíziou výdavkov na politiky trhu práce a sociálne politiky identifikované ako oblasť, ktorá môže prinášať vyššiu hodnotu, najmä vzhľadom na silné demografické tlaky, ktorým Slovensko čelí. Revízia nenavrhuje konkrétne výdavkové opatrenia. Slovensko je jedna z najrýchlejšie starnúcich krajín Európskej únie (EK, 2015, Eurostat) (*graf 74, 75*).

Starnutie populácie vytvára tlak na budúce výdavky verejných financií. Narastať tak budú výdavky na sociálne služby, dôchodkové zabezpečenie a zdravotnú starostlivosť. Do roku 2060 sa výdavky na dlhodobú starostlivosť podľa odhadov Európskej komisie zdvojnásobia (*graf 73*). Jedným z opatrení by malo byť prepojenie poskytovaných sociálnych a zdravotných služieb do jedného systému dlhodobej starostlivosti, ktoré umožní zvyšovanie kvality poskytovanej starostlivosti a tiež úsporu nákladov.

11. Revízia navrhuje segmentáciu nástrojov AOTP na základe profilácie nezamestnaných už pri ich prvej evidencii na úrade práce, ktoré by mohlo zvýšiť počet zamestnaných absolventov AOTP takmer o polovicu. Rozšírenie používaných informácií o uchádzačoch získaných pri ich zaradení do evidencie spolu s históriou predchádzajúcich evidencií a pracovných úväzkov umožňujú zlepšiť výber vhodných AOTP pre každého uchádzača a zvýšiť úspešnosť jeho umiestnenia na trh práce (*graf 34*).

V aktívnych opatreniach trhu práce (AOTP) je potrebná orientácia na zlepšenie zamestnateľnosti najmä dlhodobo nezamestnaných. Výdavky na AOTP patria medzi najnižšie v OECD, ich efektívnosť a účinnosť je nízka. Počet voľných pracovných miest rastie a nie je potrebné ďalej dotovať ich vznik. Napriek tomu stále dominujú dopytové programy na úkor ponukových (vzdelávacích a tréningových) programov a poradenských služieb, ktoré sa z medzinárodných skúseností ukazujú ako najúčinnnejšie (*box 4*).

12. Zvýšenie efektívnosti dôchodkového sporenia. Revízia výdavkov v oblasti dôchodkového sporenia navrhuje niekoľko opatrení zameraných na efektívnejšie fungovanie II. a III. piliera:

- povinné zosúladenie investičnej stratégie aktuálnych sporiteľov s časovým horizontom ich sporenia, vrátane presunu mladých sporiteľov do akciových fondov,
- povinná ponuka indexového fondu aj v III. pilieri,
- zvýšenie konkurencie v dobrovoľnom dôchodkovom sporení, napríklad umožnením voľby posielat' príspevky zamestnávateľa do II. alebo III. piliera,
- úprava odplát pre DSS a DDS.

Vysoký podiel sporiteľov v dlhopisových fondoch spôsobuje veľmi nízku výnosnosť úspor (najnižšia v OECD). Vyššie priemerné reálne zhodnotenie fondov III. piliera o 1 p. b. by mohlo zvýšiť mesačný dôchodok poberateľov až o 25 %. Najviac prostriedkov sporiteľov je v konzervatívnejších dlhopisových garantovaných fondoch, ktoré dosahujú nižšie zhodnotenie (*kapitola 5.2 Výkonnosť a nákladovosť II. a III. piliera*).

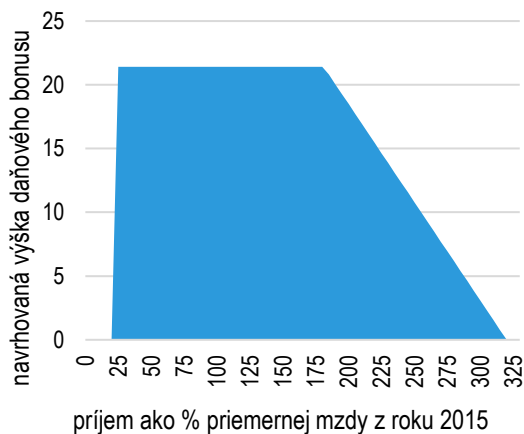
Príloha: Opis opatrení

1. – 3. Obmedzenie nárokov na daňový bonus

Dávky na podporu rodiny aj daňový bonus zlepšujú situáciu nízkoprijemných rodín, kým pre vysokoprijemné domácnosti ide o zanedbateľnú položku rodinného rozpočtu. Podpora rodiny nie je viazaná na príjem poberateľa. Dĺžka poskytovania peňažnej podpory rodiny študujúceho dieťaťa podľa jeho veku je na Slovensku tretia najvyššia v OECD. Častou praxou v krajinách OECD je poskytovanie pravidelnej peňažnej podpory na dieťa do dovŕšenia jeho dospelosti. Nezaopatrené dospelé deti z nízkoprijemných rodín študujúce na vysokej škole bývajú podporované formou sociálnych štipendií. Na Slovensku sú deti podporované až do veku 25 rokov, spolu so súbežne fungujúcimi sociálnymi štipendiami. **Návrh počíta s tromi variantami obmedzenia daňového bonusu:**

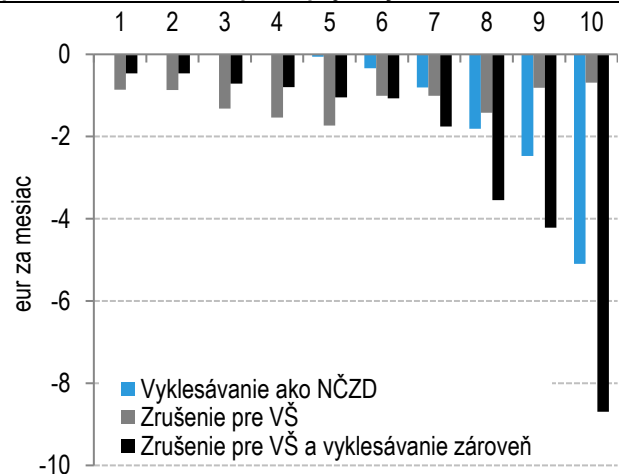
1. postupné znižovanie nároku na daňový bonus pre vysokoprijemné osoby podľa výšky príjmu. Vyklesávanie bude realizované na rovnakom príjmovom intervale, aký je dnes platný pre nezdaniateľnú časť základu dane na daňovníka. (Plná výška po úroveň príjmu vo výške 100-násobku životného minima, následne rovnomerné klesanie až po 176,8-násobok životného minima. Pri vyššom príjme nárok zaniká.);
2. zrušenie nároku na daňový bonus rodičom dospelých detí študujúcich na vysokej škole;
3. súčasné zavedenie predchádzajúcich dvoch opatrení.

Graf 1: Veľkosť daňového bonusu podľa výšky príjmu (% priemer. mzdy z roku 2015)

Zdroj: ÚHP

Graf 2: Vplyv zmeny výšky daňového bonusu na priemernú domácnosť podľa príjmových decilov

Zdroj: ÚHP

Na vyčíslenie úspory bol využitý model Euromod. Je to mikrosimulačný model, ktorý umožňuje vyhodnotiť zmeny v daňových a sociálnych politikách, ich dopad na štátny rozpočet a príjmy domácností. V modeli sú posledné dostupné údaje z roku 2013, ku ktorému bola kvantifikovaná úspora implementácie návrhu.

Od roku 2013 po rok 2020 bol kvantifikovaný index medziročnej zmeny daňového bonusu. Po rok 2016 zohľadňuje index skutočnosť, v roku 2017 odhadovanú skutočnosť a v rokoch 2018 až 2020 návrh rozpočtu. Indexáciou bola kvantifikovaná úspora výdavkov od roku 2014 po rok 2020.

Výpočet druhého a tretieho variantu bol spresnený použitím údajov o počte študentov slovenských VŠ podľa veku¹ (ide o administratívne údaje, podrobnejšie ako dotazníkový prieskum SILC použitý v Euromod-e) a doplnený

¹ UOE dáta o počte študentov podľa veku z roku 2014. UNESCO/OECD/Eurostat (UOE) Education database, Enrollment by age http://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=EDU_ENRL_AGE&lang=en#.

o odhad počtu slovenských študentov v zahraničí². Distribúcia študentov v jednotlivých príjmových deciloch zostala zachovaná z Euromod-u. Strata príjmov najnižších troch decilov pri druhom variante dosahuje hodnotu 8 mil. eur.

Všetky varianty navrhovaného opatrenia boli jednotlivo kvantifikované. Rozdiel medzi skutočnosťou, resp. základným scenárom a vyčíslenou úsporou kvantifikuje výdavky na daňový bonus v rokoch 2018 až 2020.

Tabuľka 2: Rozpočet a výdavkové dopady navrhovaného opatrenia (v mil. eur)

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Súčasná legislatíva	260	263	264	265	267	271
Postupné znižovanie nároku podľa príjmu						
Navrhovaná úprava	-	-	-	245	247	250
Úspora	-	-	-	20	20	20
Zrušenie nároku na deti na vysokých školách						
Navrhovaná úprava	-	-	-	240	242	245
Úspora	-	-	-	25	26	26
Kombináciách predchádzajúcich opatrení						
Navrhovaná úprava	-	-	-	220	222	224
Úspora	-	-	-	45	46	46

Pozn.: Nezrovnalosť v tabuľke vznikla z dôvodu zaokrúhľovania.

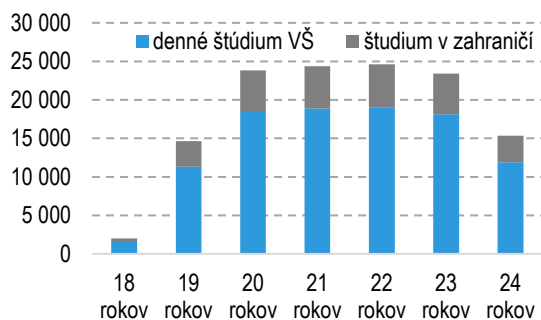
Zdroj: RIS, ÚHP

² OECD dáta o počte zahraničných študentov podľa krajiny pôvodu z roku 2014, OECD Education at the Glance, Share of international or foreign students enrolled by country of origin http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=EAG_ENRL_MOBILES_ORIGIN#.

4. Zníženie veku nároku na prídavok na dieťa

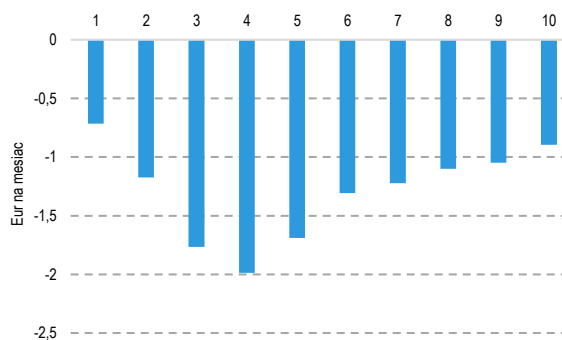
Návrh predpokladá s ukončením nároku na prídavok na dieťa pri ukončení navštevovania strednej školy. Ovplyvní preto len rodiny s dospelými deťmi študujúcimi na vysokej škole. Na vyčíslenie úspory v prvom roku bol využitý model Euromod. Je to mikrosimulačný model, ktorý umožňuje vyhodnotiť zmeny v daňových a sociálnych politikách, ich dopad na štátny rozpočet a príjmy domácností. V modeli sú posledné dostupné údaje z roku 2013, ku ktorému bolo kvantifikovaná úspora implementácie návrhu.

Graf 3: Rozdelenie počtu VŠ študentov podľa veku

Zdroj: ÚHP

Graf 4: Vplyv zmeny výšky prídavku na dieťa na priemernú domácnosť podľa príjmových decilov

Zdroj: ÚHP

Od roku 2013 po rok 2020 bol kvantifikovaný index medziročnej zmeny výdavkov na prídavky na dieťa. Po rok 2016 zohľadňuje index skutočnosť, v roku 2017 odhadovanú skutočnosť a v rokoch 2018 až 2020 návrh rozpočtu. Indexáciou bola kvantifikovaná úspora výdavkov od roku 2014 po rok 2020. Rozdiel medzi skutočnosťou, resp. základným scenárom a vyčíslenou úsporou kvantifikuje výdavky na prídavok na dieťa v rokoch 2018 až 2020.

Tabuľka 3: Rozpočet a výdavkové dopady navrhovaného opatrenia (v mil. eur)

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Súčasná legislatíva	315	313	315	315	316	319
Navrhovaná úprava	-	-	-	286	287	289
Úspora	-	-	-	29	29	30

Zdroj: RIS, ÚHP

Výpočet bol spresnený použitím údajov o počte študentov slovenských VŠ podľa veku³ (ide o administratívne údaje, podrobnejšie ako dotazníkový prieskum SILC použitý v Euromod-e) a doplnený o počet slovenských študentov v zahraničí⁴. Distribúcia študentov v jednotlivých príjmových deciloch zostala zachovaná z Euromod-u. Stratu príjmov najnižších troch decilov je odporúčané vykompenzovať zvýšením sociálnych štipendií o rovnakú sumu (celkovo 10 mil. eur).

³ UOE dáta o počte študentov podľa veku z roku 2014. UNESCO/OECD/Eurostat (UOE) Education database, Enrollment by age http://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=EDU_ENRL_AGE&lang=en#.

⁴ OECD dáta o počte zahraničných študentov podľa krajiny pôvodu z roku 2014, OECD Education at the Glance, Share of international or foreign students enrolled by country of origin http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=EAG_ENRL_MOBILES_ORIGIN#.

5. Čerpanie rodičovskej dovolenky otcom

Rodičovská dovolenka v súčasnosti trvá do dovŕšenia tretieho roku života dieťaťa. Navrhuje sa skrátenie možnosti čerpať rodičovský príspevok pre matky v trvaní maximálne 24 mesiacov (30 mesiacov, ak pred tým nepoberali materské). Súčasne sa navrhuje možnosť čerpania rodičovskej dovolenky a príspevku otcom dieťaťa v trvaní minimálne 6 mesiacov. Rozhodnutie o poradí a dĺžke čerpania rodičovskej dovolenky by malo ostať v kompetencii rodičov. V prípade nepriaznivého zdravotného stavu dieťaťa môže rodičovská dovolenka trvať do šiesteho roku života dieťaťa, tohto nároku sa navrhované opatrenie nedotýka.

Výpočet vychádzal z predpokladu, že dĺžka rodičovskej dovolenky rodiča, ktorý poberal materské, trvá päť polrokov (po narodení dieťaťa čerpá matka materskú dovolenku v trvaní 6 mesiacov). Jednému polroku tak prislúcha 20 % celkových výdavkov. V návrhu sa predpokladá čerpanie rodičovskej dovolenky a príspevku iba polovicou otcov.

Tabuľka 4: Rozpočet a výdavkové dopady navrhovaného opatrenia (v mil. eur)

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Súčasná legislatíva	355	352	364	379	386	396
Navrhovaná úprava	-	-	-	342	348	357
Úspora	-	-	-	37	38	39

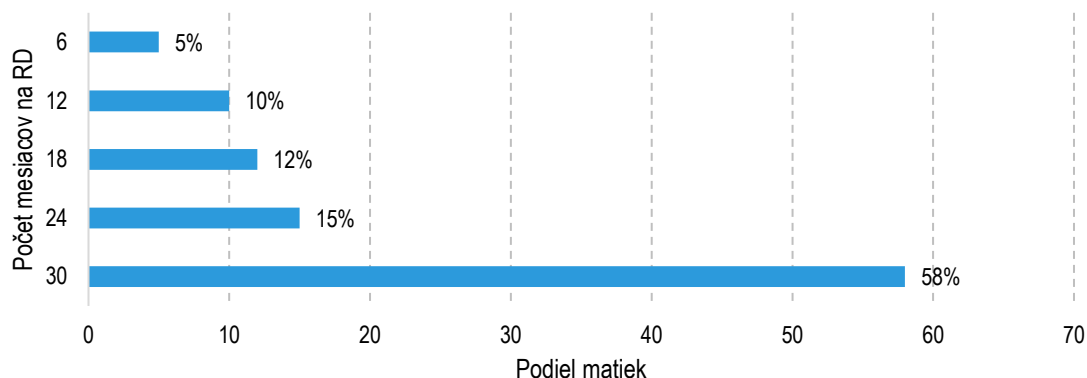
Zdroj: RIS, ÚHP

Šesť mesiacov s dieťaťom pre otca skráti čas matky na rodičovskej dovolenke a prispeje k rodovej rovnosti. Skorší návrat matiek po rodičovskej dovolenke zmenší stratu pracovných návykov a kvalifikácie. Zvýšenie plynulosti zapojenia do trhu práce zvýši aj čiastočné úväzky. Úprava nárokov na poberanie daňového bonusu smerom k nízkym úväzkom zvýši ich atraktivitu aj pre rodičov starajúcich sa o dieťa v nízkom veku, ktorí sa chcú vracieť na trh práce postupne. Prioritou popri správnej starostlivosti o dieťa by malo byť zachovanie pracovných návykov.

7. Flexibilné čerpanie rodičovského príspevku

Návrh flexibilného čerpania rodičovského príspevku počíta s možnosťou vybrať si celý príspevok v časovom intervale zvolenom rodičmi. Využiť možnosť flexibilného čerpania budú mať len rodičia toho dieťaťa, na ktoré pred čerpaním rodičovského príspevku matka čerpala materské. V súčasnosti poberá materské v priemere 25 tis. matiek za mesiac. V jednom mesiaci materskú dovolenku ukončuje približne 3 186 mamičiek, a začína poberať rodičovský príspevok. Pri dĺžke jeho poberania 29,54 mesiacov a výške 213 eur mesačne dosahuje dnes celkový objem prostriedkov vyplatený na jedno dieťa 6 292 eur (pre jednoduchosť výpočet nezohľadňuje možnosť, že sa počas poberania narodí ďalšie dieťa). Poberanie celkového objemu rodičovského príspevku rodičmi, ktorí ukončili materskú dovolenku v jednom mesiaci, bolo pre účely kvantifikácie rozdelené podľa predpokladaného záujmu o rôznu dĺžku flexibilného čerpania rodičovského príspevku.

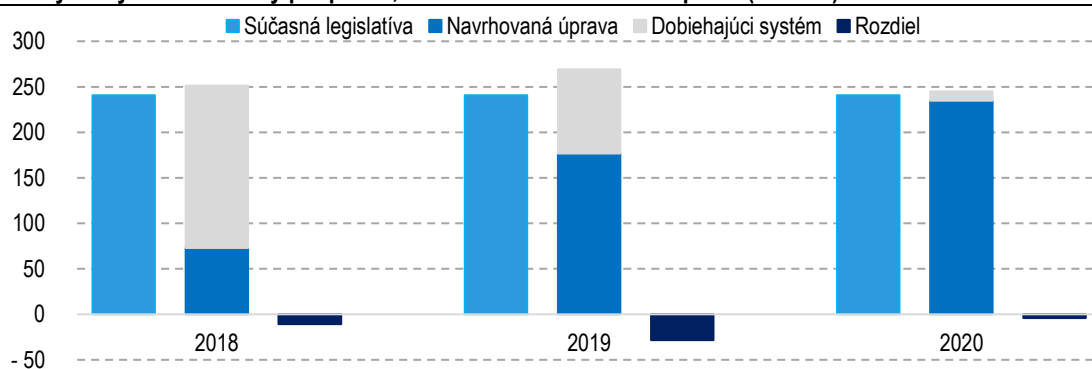
Graf 5: Predpoklad záujmu o flexibilné čerpanie rodičovského príspevku

Zdroj: ÚHP

Rozpočtový vplyv opatrenia je negatívny v období, kedy väčšina matiek bude ešte poberať rodičovský príspevok podľa pôvodného systému, zatiaľ čo nové mamičky už budú mať možnosť skrátiť si dĺžku poberania príspevku (a tým pádom zvýšiť jeho mesačnú výšku).

Graf 6: Výdavky na rodičovský príspevok, súčasnosť a navrhovaná úprava (mil. eur)

Zdroj: ÚHP

Kvantifikácia predpokladá zvýšené výdavky na rodičovský príspevok v prvých troch rokoch, od štvrtého roka je opatrenie fiškálne neutrálne.

Tabuľka 5: Rozpočet a výdavkové dopady navrhovaného opatrenia (v mil. eur)

Rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Súčasná legislatíva	355	352	364	379	386	396
Navrhovaná úprava	-	-	-	390	414	400
Úspora	-	-	-	-11	-28	-4

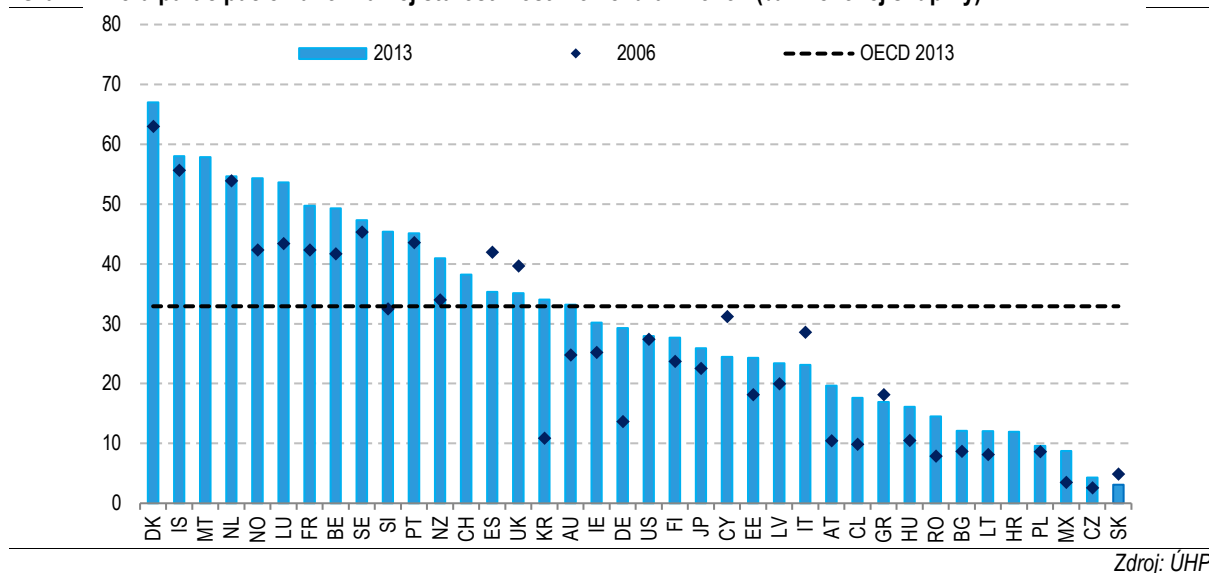
Zdroj: RIS, ÚHP

8. Rozšírenie kapacít jaslí

Kapacita jaslí je jeden z predpokladov úspešného návratu matiek na trh práce. Zlepšenie siete zariadení pre deti do troch rokov zjednoduší vstup matiek na trh práce a podporí zosúladenie rodinného a pracovného života.

Participácia detí vo veku do dvoch rokov v jasliach patrí medzi najnižšie v krajinách OECD a EÚ, v tomto veku prevláda práve domáca starostlivosť. Nízka participácia detí v zariadeniach môže súvisieť s menšou mierou zamestnanosti žien v tejto vekovej skupine.

Graf 7: Miera participácie na formálnej starostlivosti vo veku 0-2 rokov (% z vekovej skupiny)

Počet miest v jasliach a ich regionálne zastúpenie nie je v súčasnosti zmapované. Na otvorenie zariadenia pre deti do troch rokov postačovala voľná živnosť a neexistoval register poskytovateľov. Zmenou zákona⁵ sa zaviedol register poskytovateľov, ktorý bude vedený na úradoch vyšších územných celkov. Súčasný nedostatok údajov o počte miest v jednotlivých regiónoch znemožňuje analýzu ponuky a dopytu po jasliach. Zavedenie registra poskytovateľov umožní lepšie analyzovanie potreby jaslí v jednotlivých regiónoch a aj skúmanie dopadov zavedenia na zosúladenie rodičovského a pracovného života.

So zvyšovaním miest v jasliach počíta aj projekt financovaný z fondov EÚ v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu (IROP). Okrem zosúladenia pracovného a rodinného života matiek sleduje projekt v rámci IROP aj inkluzívne vzdelávanie detí do troch rokov. Vytvorí sa základ pre ďalšie vzdelávanie s najväčším potenciálom pre deti zo znevýhodneného prostredia.

⁵ Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách.

11. Segmentácia nástrojov AOTP a profilácia uchádzačov o zamestnanie

Efektívnejšou alokáciou financovania AOTP by bolo možné viac ako zdvojnásobiť dostupnosť nástrojov AOTP pre registrovaných UoZ a zvýšiť tak počet umiestnených prostredníctvom nástrojov AOTP až o 46 %⁶. Pri priemerných nákladoch na jedného nezamestnaného vo výške 1 214 eur by dodatočné umiestnenia UoZ predstavovali úsporu približne 8,6 mil. eur ročne.

Zvýšenie dostupnosti služieb zamestnanosti, bez navýšenia prostriedkov smerujúcich do tejto oblasti, je možné dosiahnuť detailnejšou profiláciou klientov a následným segmentovaním poskytovaných služieb. Čoraz viac krajín OECD či EÚ poskytuje služby zamestnanosti na základe nejakého z druhov profilácie (Manoudi et al., 2014, Loxha a Morgandi, 2014).

V rámci existujúcich modelov profilácie sa javí ako najvýhodnejšia kombinácia expertného posúdenia klientskym pracovníkom po zohľadnení výsledkov štatistického modelu (Loxha a Morgandi, 2014). V tejto kombinácii umožňuje model jednak porozumenie situácii klienta pracovníkom úradu práce a zároveň vysokú mieru komplexnosti spracovanej informácie.

Slovensko má, aj v medzinárodnom porovnaní, relatívne kvalitný systém zberu údajov o registrujúcich sa nezamestnaných, prepojiteľný s ďalšími administratívnymi zdrojmi dát. Model by mohol identifikovať 3 hlavné typy UoZ na základe predpokladanej dĺžky evidencie (A - do 6 mesiacov / B – od 6 do 12 mesiacov / C – viac ako 12 mesiacov). Výstup štatistického modelu by pomáhal pri posudzovaní klientov a rámcovo posudzovanie klientov pracovníkmi úradov práce. Klienti so špeciálnymi potrebami, pre ktorých sú poskytované špecializované služby, by mali byť vyňatí z hlavného toku a profilácie klientov už pri registrácii. Ide napríklad o klientov s ťažkým zdravotným postihnutím, alebo prípady vyžadujúce pomoc terénnych pracovníkov, či špecializované právne poradenstvo.

Nadväzujúcim krokom je segmentácia poskytovaných služieb v závislosti od profilu klienta.

Tabuľka 6: Návrh modelu kombinácie nástrojov AOTP pre UoZ bez ZŤP

Skupina	Dĺžka evidencie	Podiel skupiny na prítoku v %	Začiatok ponúkajúce nástroje AOTP	Potenciálne ponúkané nástroje AOTP
A	Do 6 mesiacov	50	Od registrácie	Zóna 1
			Od začiatku 6. mesiaca	Zóna 1 a Zóna 2
B	6 až 12 mesiacov	25	Od registrácie	Zóna 1 a Zóna 2
			Od začiatku 6. mesiaca	Zóna 1, Zóna 2 a Zóna 3
C	Dlhšie ako 12 mesiacov	25	Od registrácie	Zóna 1 a Zóna 3

Zdroj: Spracovanie autorov

Zóna 1: Informačno-poradenské služby a podpora priestorovej mobility

V rámci nej prebehne registrácia klienta, asistencia s kompletizovaním profilu v Informačnom systéme a profilácia. Majú sem prístup všetci registrujúci sa klienti. V zóne 1 budú poskytované informačné a poradenské služby spojené s hľadaním si zamestnania, ako aj ďalšie služby v súčasnosti poskytované v rámci Oddelenia služieb občanovi (OSO)⁷. Nad rámec týchto služieb by mohli byť poskytované opatrenia AOTP podporujúce priestorovú mobilitu UoZ (§53 a §53a)⁸.

Zóna 2: Sprostredkovateľské služby, vzdelávanie a kontakt s pracoviskom

V tejto zóne je poskytované intenzívnejšie kariérne poradenstvo v kombinácii so vzdelávacími nástrojmi AOTP, nástrojmi poskytujúcimi kontakt s pracoviskom a podporou samostatnej zárobkovej činnosti – samozamestnávania (§32, §43, §53, §53A, §49, §51, §52a, §46, NP-REPAS). K službám zóny 2 majú prístup UoZ skupiny B a C

⁶ Počas roku 2015 bola umožnená účasť na niektorom z nástrojov AOTP v prípade 10 % evidencie. Pri aplikácii účinnosti nástrojov podľa IFP (2016) by viac ako 15 tisíc z nich bolo umiestnených na trh práce vďaka aktivácii cez tieto nástroje. Ak by bol rovnaký objem prostriedkov alokovaný iba do troch najúčinnějších nástrojov, dostupnosť nástrojov AOTP by stúpila z 10 % na 21 % a počet umiestnených vďaka aktivácii by stúpil o 46% na 22 409.

⁷ Viac informácií tu: http://www.upsvar.sk/sl/oddelenie-sluzieb-pre-obcana-1/zoznam-sluzieb.html?page_id=531543

⁸ Označenie jednotlivých nástrojov podľa Zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti.

od zaregistrovania sa a UoZ skupiny A, v prípade ak zotrvali v evidencii viac ako 6 mesiacov, čo by malo odfiltrovať približne polovicu registrujúcich sa UoZ a výrazne tak znížiť zaťaženie klientskych pracovníkov poskytujúcich služby v zóne 2.

Zóna 3: Individuálne poradenstvo a podporované zamestnávanie

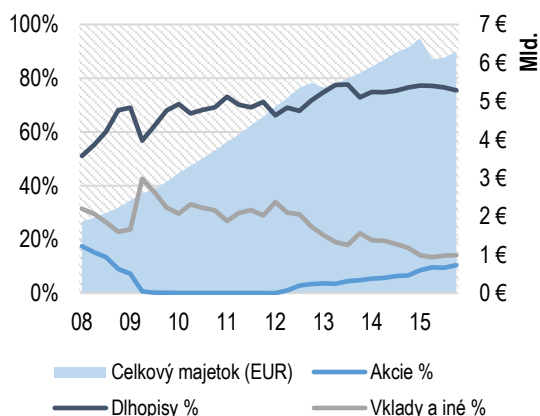
K službám v zóne 3 sa dostanú klienti skupiny C po registrácii a klienti skupín A a B po 12 mesiacoch od zaevidovania. To zabezpečí nižšie zaťaženie klientskych pracovníkov v tejto zóne, ktorí budú môcť klientom venovať viac času v rámci individualizovaného poradenstva. V tejto súvislosti môžu byť zapojení odborní poradcovia prijatí v rámci plánovaného národného projektu Podpora individualizovaného poradenstva.

Popri individualizovanom poradenstve by v zóne 3 klienti mali mať ihneď po registrácii prístup k nástrojom zón 1 a 2. Po 12 mesiacoch od registrácie by klientom v zóne 3 mohli byť ponúkané aj najnákladnejšie opatrenia podporovaného zamestnávania, v súčasnosti poskytované na základe: §50, §50J, §54.

12. Zvýšenie efektívnosti dôchodkového sporenia

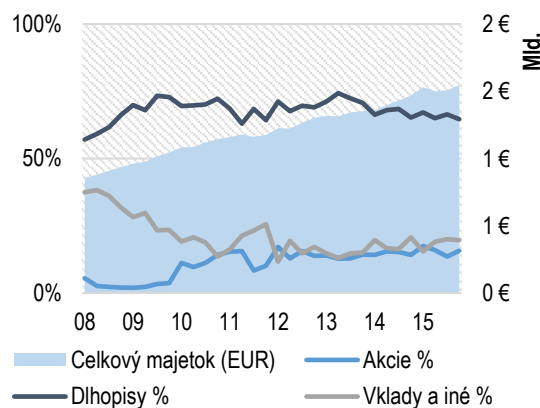
Existencia dôchodkového sporenia v II. a III. pilieri predstavuje náklad pre štátny rozpočet (v podobe deficitu I. piliera a daňových úľav), ktorého efektívnosť je nízka kvôli nízkej výnosnosti fondov. Zhodnotenie fondov v II. a III. pilieri patrí k najnižším v OECD. Najviac prostriedkov sporiteľov je v konzervatívnejších dlhopisových garantovaných fondoch, ktoré dosahujú nižšie zhodnotenie. Výnosnosť zlepši automatické zaradenie sporiteľov do indexových fondov pri vstupe do II. piliera a povinné vytvorenie základnej investičnej stratégie s vysokým podielom akcií na začiatku sporenia a s postupným presunom úspor do dlhopisov.

Graf 8: Majetok vo fondoch DSS

Zdroj: NBS

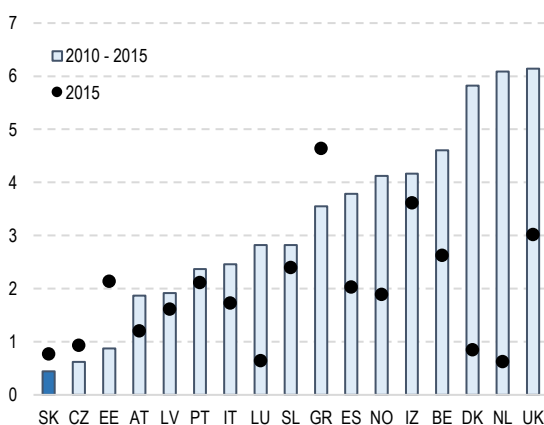
Graf 9: Majetok vo fondoch DDS

Zdroj: NBS

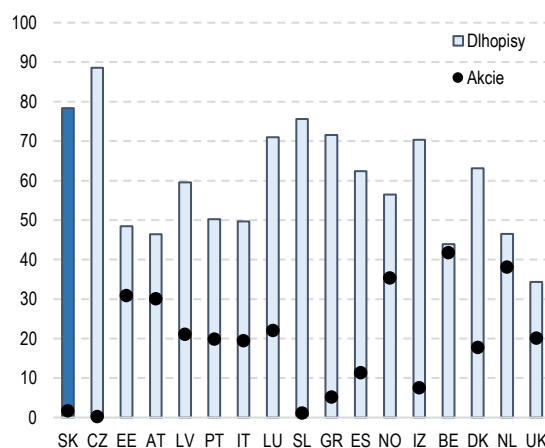
Výnosnosť a nákladovosť zlepši povinná ponuka indexového fondu aj v III. pilieri a možnosť voľby či poslať príspevky zamestnávateľa do II. alebo III. piliera. Motiváciou pre sporenie v ňom sú najmä príspevky zamestnávateľov. Vyššie priemerné reálne zhodnotenie o 1 p. b. v tomto pilieri by mohlo zvýšiť mesačný dôchodok poberateľov až o 25 %.

Graf 10: Reálne vážené zhodnotenie dôchodkových fondov (%)

Zdroj: OECD

Graf 11: Zloženie majetku dôchodkových fondov

Zdroj: OECD

Zavedením povinného zosúladenia investičnej stratégie sporiteľov s časovým horizontom ich sporenia by sa zvýšila priemerná výnosnosť aktív a durácia aktív sa viac priblíži horizontu odchodu do dôchodku. Revízia navrhuje vytvorenie prednastavenej (základnej) investičnej stratégie s možnosťou vyviazania (voľby vlastnej stratégie), ktorá by aktívne manažovala sporiteľove úspory vzhľadom na jeho individuálnu dĺžku sporenia (dynamická „life-cycle“ stratégia). Znamená to vstup mladých sporiteľov do akciových negarantovaných fondov a následný presun aktív s vekom sporiteľa do dlhopisových garantovaných fondov.

Zmenou metodiky výpočtu odplaty je možné zvýšiť výnosy DSS i DDS. V súčasnosti sú najväčšie odplaty účtované za správu účtu. Na druhej strane odplata za zhodnotenie majetku je na úrovni 17 % (DDS) a 42 % (DSS) z celkovej odplaty. Zvýšením podielu odplaty za zhodnotenie by ovplyvnilo správanie správcovských spoločností. Vyššie výnosy, ktoré by boli danou zmenou dosiahnuté, by sa v budúcnosti prejavili vo vyšších príjmoch dôchodcov.

Tabuľka 7: Odplaty DDS (tis. EUR)

	2012	2013	2014	2015
Za správu	24 942	25 871	21 954	22 642
Za prestup	3	2	0	117
Za zhodnotenie	4 665	3 376	4 445	5 006
Za odstupné	2 629	3 703	1 963	1 088
Spolu	32 239	32 952	28 362	28 853

Zdroj: Ročné správy DDS

Bibliografia

- Bimrose, J., Barnes S.A., Brown A., Hasluck, C. and H. Behle (2007): Skills Diagnostics and Screening Tools: A Literature Review. DWP Research Report 459
- EK (2015), *The 2015 Ageing Report*. Európska komisia. Dostupné online: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf
- ICON Institute Public Sector. (2017). Externé hodnotenie iniciatívy benchlearning-u, Európska komisia, Brusel
- Konle-Seidl, R. (2011), *Profiling Systems For Effective Labour Market Integration: Use of profiling for resource allocation, action planning and matching*, PES to PES Dialogue, DG Employment, Social Affairs and Inclusion, Brusel
- Lechner, M. and J. Smith (2005): What is the Value Added by Case Workers? *Labour Economics*, Volume 14, Issue 2, April 2007, Pages 135-151
- Loxha, A. and M. Morgandi (2014): Profiling the Unemployed: A Review of OECD Experiences and Implications for Emerging Economies, Discussion Paper no. 1424, World Bank Group – Social Protection and Labour, August 2014
- Manoudi, A. et al. (2014), “Small scale study on PES business models”, prepared for the European Commission, DG Employment, Social Affairs and Inclusion, ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=11972&langId=en
- MF SR (2017), *Národný program reforiem Slovenskej republiky 2017*. Bratislava: Ministerstvo financií SR
- Thévenon, O.; Gauthier, A. H. (2011), Family policies in developed countries: a ‘fertility-booster’ with side-effects In *Community, Work & Family* s. 197-216